

NA VLASTNÍ KŮŽI: IGOR CHAUN NA KONCERTĚ ORTELA

7. PROSINCE 2017 | 40 Kč | PŘEDPLATNÉ 33 Kč | SK 1,95 € | REFLEX.CZ

REFLEX

49

SETKÁNÍ REFLEXU

NA KÁVĚ SE VŠEMI
VYZYVATELI ZEMANA.
KDO NA NĚJ MÁ?

CIMRMANOVEC
DRAHOŠ

VICHŘ
TOPOLÁNEK

SKAUT
FISCHER

MONARCHISTA
HORÁČEK

CIRKUS BUDE!

REŽISÉR A POLITOLOG LUKÁŠ PŘIBYL (44) PŮSOBIL OD ROKU 2013 JAKO ŘEDITEL ČESKÉHO KULTURNÍHO CENTRA V TEL AVIVU.

Svou misi ukončil před pár týdny projektem jediné rozhledny v Jeruzalémě. Jmenuje se Ester a postavil ji český architekt Martin Rajniš. Teď se Lukáš Přibyl vrací po pěti letech do Česka a uvažuje o tom, jaký vlastně současný Izrael je.

TEXT VERONIKA BEDNÁŘOVÁ FOTO HONZA MUDRA

KDYBYSTE teď měl šanci natočit tři filmy, o čem by byly?

Možná bych se pustil do trilogie *Izrael včera, dnes a zítra*. Za sedmadesát let od vzniku státu se tu totiž vystřídaly tři rozdílné Izraele, tři generace, tři různé přístupy k životu. Stále žijí ti, kdo státu a jeho budování obětovali všechno, svůj život. Ti, kteří doslova s jednou rukou na pluhu a druhou na pušce dokázali přetvořit poušť ve kvetoucí zahradu, a tu navíc ubránit – a dnes si mnohdy ne-žijí moc dobře. Pak je tu střední generace – ta umírala ve válkách neméně existenciálních, její vítězství ale přinesla spoustu problémů, s nimiž se všichni potýkají dodnes. Protože i když porazíte ty, kdo vás touží zahnat do moře, nemůžete je ovládat věčně. A pak je tu dnešní mladá generace, mezinárodní, zcestovalá, zaměřená na budoucnost, vládající za sebou břímě tři tisíce let staré historie. Byla by to ideální rodinná saga. Od doby, kdy desetisíce přeživších holokaustu a vyhnanců z arabských zemí bydlely ve stanech na pláži až po dnešek, kdy je Tel Aviv tak drahý, že si v něm mladí nemůžou dovolit byt. A s krajinou, která se mění a zalesňuje, s městy, která před očima rostou. Na místě stanů dnes stojí mrakodrapy. **Asi jste v Izraeli cítil, že generace lidí, kteří přežili holocaust a jež jste zachytil v *Zapomenutých transportech*, už vymírá. Jak se změní svět, až zemře poslední přeživší z koncentračního tábora?**

On se svět bohužel zas tak moc nemění, stačí se podívat, co se děje v Sýrii, z Myanmaru byly za pár měsíců krvavě vyhnány statisíce Rohingyů... Zajímají ty tragédie někoho? Ale zda se po odchodu posledního přeživšího nacistického tábora může holocaust opakovat, tedy proti Židům? Věřím, že ne. Zárukou toho je země, o níž se bavíme, demokratický a silný Stát Izrael. Proto je taky lidem, kteří by si nějaké repete holokaustu přáli, takovým trnem v oku. Ti lidé tu samozřejmě pořád jsou, na pravici i na levici. Jak je neonacismus ohromně nebezpečný, tak je vlastně natolik extrémní a diskreditovaný, že se od něj většina společnosti distancuje. Nebezpečnější je spíš taková ta klamavá, plíživě postupující relativizace, rozměňování, pseudosrovnávání. **Antisemitismus ale nezmizel, ani na akademické půdě ne, jen se teď ponejvíce maskuje „antisionismem“.**

Dřív vadilo, že Židé byli „cizorodým prvkem“ a „parazity“, když se pokoušeli asimilovat, nebo naopak „kosmopolity“, teď zas vadí, že mají vlastní stát. Když jsem dotočil dokumenty o holokaustu, dostával jsem výhrůžné zprávy od nácků, teď je občas dostávám od extrémních levičáků, kteří jsou nešťastní z toho, že spolupracujeme i s Palestinci. Ohánějí se velkými slovy, ve skutečnosti ale chtějí, aby se Židé s Araby nesetkávali a lidé mimo ten spor, tedy třeba Češi, si museli vybírat mezi jednou nebo druhou stranou. Pak je kon-

flikt černobílý, tudíž neřešitelný, respektive má pouze extrémní, konečné řešení. Člověk totiž může uzavřít mír s nepřítelem, ale nemůže ho uzavřít s abstrakcí. A pokud se lidé nebudou spolu setkávat, přestanou se vnímat navzájem jako lidé – ten obraz nepřítele je pak horší než nepřítel sám. **Obávám se, že v tomhle se historie opakuje...**

Bohužel, vždyť co chtějí fanatici požadující sankce a ekonomický a kulturní bojkot Izraele? Nacisté začali bojkotem židovských obchodů, pálením židovských knih, skončilo to šesti milióny mrtvých. Stejní lidé, stejné cíle. Kdyby těmto údajným dobrodincům skutečně šlo o arabské dobro, tak by pro ně bylo prioritou dostat léky a jídlo k dětem do Jemenu, ne vyhrožovat smrtí dětem ředitele arabské školy, kde koncertovali The Tap Tap, nebo ostrakizovat Nicka Cavea za to, že koncertuje v Tel Avivu.

Ježatá rozhledna v podobě kaktusu, která díky vám nedávno rozkvetla v Tel Avivu, se u Izraelců setkala s obrovským nadšením mimo jiné i proto, že ji architekt Martin Rajniš přivezl z Prahy. Proč mají Izraelci tak hluboký vztah k České republice?

Ta rozhledna sice přijela ve dvou obrovských kontejnerech, ale tři týdny ji tu český tým Zbyňka Šrůtky dával dohromady za pomoci Izraelců, takže je to vlastně společný projekt, což popularitě věže jen přidalo – a ano, je krásná, protože Martin Rajniš je skvělý architekt. Česko-izraelské vztahy jsou skuteč-

T. G. MASARYK BY SE MUSEL DOŽÍT 120 LET, ABY ZVLÁDL VŠECHNO, CO MU IZRAELCI PŘIPISUJÍ

Dokumentarista Lukáš Přibyl studoval mezinárodní vztahy a historii v USA, Izraeli, Maďarsku i Švédsku. Z jeho cest a výzkumu v téměř dvaceti zemích vznikla zásadní dokumentární série *Zapomenuté transporty*. Od března 2013 šéfoval České centru v Izraeli, teď se vrací domů.

IZRAEL, ROK 2017

ROZHOVOR

IZRAELCI NEPŘEMÝŠLEJÍ V ZAVEDENÝCH VZORCÍCH, HLEDAJÍ, JAK SI PRO SEBE VĚCI CO NEJVÍC ZJEDNODUŠIT, MOŽNÁ I Z JAKÉSI LENOSTI.

ně nadstandardní. Zčásti to vychází z historických reálií, zčásti za to vděčíme mýtům, které si všechny národy o sobě a spřátelených zemích vytvářejí - ten česko-izraelský je hrozně silný, budovaný trochu z obou stran už od dob Masaryka. Ostatně Masarykova ulice je skoro v každém izraelském městě, je to dokonce vesnice zvaná Kfar Masaryk, v Tel Avivu je po něm pojmenovaná příjemná kavárna.

I Jana Masaryka mají rádi?

Jana Masaryka si tu váží neměně, ale trochu se jim plete s otcem. Když se zeptáte - i nějakého vzdělaného - Izraelce na Masaryka, chudák tatíček by se musel dožít 120 let, aby všechno zvládl. Od angažmá v Hilsnerově aféře, kdy statečně čelil českému antisemitismu, přes návštěvu tehdy ještě britské mandátní Palestiny v roce 1927 až po záchranu Židů, jimž pomohl uprchnout před Hitlerem do Anglie, a ještě stihl dodat nově vzniklému Státu Izrael letadla a zbraně v 1948. Činy TGM a jeho syna Izraelcům prostě takovým milým způsobem splývají. Ale to je vcelku jedno, protože si jméno Masaryk spojují s Čechy, a to pozitivně. Vlastně tu vzpomínají na dva naše prezidenty, ještě na Václava Havla.

V Jeruzalémě po Václavu Havlovi pojmenovali nedávno náměstí s malým parkem, což je asi výjimka, protože tam veřejné prostory po státních cizích zemích nikdy nepojmenovávají.

Bez přátel na jeruzalémském magistrátu a jejich dobré vůle a pomoci by se to nepovedlo. Na to, že dostal Václav Havl výjimku, jsem pyšný. Tohle místo tu zůstane navždy. Navíc leží nedaleko Masarykovy ulice.

Souvisí mýtus o České republice s tím, že každý, kdo byl v tamní armádě, cvičil s českou puškou?

Určitě taky. Dokonce jsem osobně slyšel pana prezidenta Rívlina, jak na armádní výcvik s „českou puškou“ vzpomíná. Další paradox. Ta legendární puška je de facto mauzrovka - a značka Mauser je německá puška, která patřila ke standardní výbavě Wehrmachtu, během okupace českých zemí nacisty se vyráběla i u nás. Po druhé světové válce ji Zbrojovka Brno produkovala dál, jen v lehce pozměněné formě. Do Izraele se jich prodalo strašně

moc, takže Izraelci jí začali říkat česká puška.

A pak jsou tu slavná letadla...

Samozřejmě „česká“ letadla Messerschmitt a Spitfire, dodaná Československem Izraeli v roce 1948 během války o nezávislost a přežití. I proto Izraelci vnímali události roku 1968 a okupaci Československa skoro jako vlastní trauma. Izrael jen o rok dříve přemohl obrovskou, Sověty vyzbrojenou a podporovanou arabskou přesilu, Československo

Sověti převálcovali během pár dní. Proto tu třeba měla tak obrovský úspěch minisérie HBO *Hoříci heř* Agnieszky Hollandové. Je to ale trochu i díky slavné písničce Arika Einsteina, což byl místní Leonard Cohen či Bob Dylan, dnes už nežijící legenda, která nazpívala hit o pražském jaru. **Před 20 lety jste v Izraeli studoval, v roce 2013 se tam vrátil pracovat. V čem se země za tu dobu nejvíce změnila?**

Strašně zbohatla. Izrael se chlubí, že je tu nejvíce stavebních jeřábů na metr čtvereční, a docela bych tomu věřil. Infrastruktura roste naprosto závratným tempem, staví se další a další dálnice i železnice. Když se podívám ze svého balkonu a vidím siluetu Tel Avivu, jen za tu dobu, co jsem tady, se neuvěřitelně proměnila. Přibylly výškové budovy, už to dávno není ten trochu socialistický Izrael, ve kterém jsem studoval, ale velice úspěšná a dost kapitalistická země.

Čím to podle vás je, že Izrael v počtu nových patentů strčí do kapsy nejen celou Evropskou unii, ale taky Kanadu a Velkou Británii?

Ano, v Americe je Silicon Valley, tady se říká Silicon Wadi - v hebrejštině vádí také znamená údolí. Izrael je totiž po Silicon Valley druhý největší světový exportér IT technologií. Snad každý slyšel o „start-up nation“. Tento koncept se ale také rychle proměňuje, jako vše v Izraeli. Začíná být totiž jasně, že Izrael nemůže svoje nápady jenom prodávat do zahraničí, zároveň musí vytvářet prostředí pro jejich místní rozvoj, jinak vzniká dvoukolejná země. Jedna neuvěřitelně technicky vyspělá, druhá zastydělá v 19. století.

Panorama Tel Avivu v roce 2017

Svou misi ukončil Lukáš Příbyl před pár týdny přípravou realizace jediné rozhledny v Jeruzalémě; jmenuje se Ester a postavil ji český architekt Martin Rajniš

Loňská vernisáž všech hostů Českého centra, kteří za šéfování Lukáše Příbyla navštívili Izrael. Patřil mezi ně sochař Bořek Šípek (na snímku), režisérka Andrea Sedláčková a dvě stovky dalších.

Jak to myslíte?

Když jdu v Tel Avivu do banky, dělá se mi předem špatně od žaludku. Víím, že tam strávím půl dne. Hrozně dlouho čekám, pak vyplním milióny papírů. Pak přijdu domů, abych zjistil, jestli to funguje - a ono to nefunguje. Tak musím ten proces celý zopakovat. Pak mě požádají, abych jim poslal fax - to není legrace, ale realita. Na poště totiž. Všechno nesmírně dlouho trvá, úředníkům je moc, ale není jasné, co dělají - kromě toho, že důležité pobíhají s papíry. To jsou paradoxy, které nechápu, stejně jako jak může Izraelec pilotovat poslední model stíhačky F-35 za 200 miliónů dolarů a potom předjíždět po silnici zleva i zprava, myškovat a nedávat blinkry? Ale Izraelci si to začínají uvědomovat a jako ve všem, když to začne být palčivý problém, určitě najdou řešení.

Takže tady máme starý Izrael v bankách a na poště a mladý, dravý Izrael, jenž zkouší pořád něco nového?

A ty dva světy se od sebe pořád oddalují. Ty jejich nové, malé, progresivní firmičky totiž nezaměstnávají moc lidí. Prostě jen dovedou vynález do určitého stadia a pak firmu za několik miliard dolarů prodají, což se tu děje týdně. Google, Facebook a ostatní giganti opravdu chodí a nakupují nové izraelské nápady jako housky na krámě. Ale tím pádem ta nová věc z Izraele většinou odejde. Takže teď Izraelci přemýšlejí o další fázi, jak ty nadnárodní firmy v zemi udržet. Nepochybuji, že na něco přijdou. Na Izraelcích se mi líbí, že neúspěch není neúspěchem, jen vyzkoušením cesty, která nikam nevede a která ukáže, že se člověk v tom labyrintu musí vydat jinudy. V tom jsou tamní podnikatelé úžasní a jsou mi tím sympatičtí. Znám lidi, kteří ošklivě zkrachovali několikrát, ale nikomu to nevadí, je to vnímáno jako plus. U nás, když

NEVÍM, JAKÉ MÁM POVOLÁNÍ, ALE VŠÍM, ČÍM JSEM BYL, JSEM BYL RÁD. I KDYŽ JSEM DO TOHO TŘEBA SPADL NÁHODOU. A HODLÁM V TOM TAK POKRAČOVAT.

někdo neuspěje, nese si s sebou stigma: v Izraeli je to součást života, ten člověk byl ochoten riskovat, natlouct si nos, příště uspěje.

V Izraeli se taky říká: Braňte se inteligenci, nikoli prakem.

Ta země přesně ví, že její lepší výzbroj, výcvik, protiraketové štíty musí být vždy o krok napřed. Síla musí být hlavně v inovacích, které nejsou na první pohled vidět: v počítačových sítích, v aplikacích, v pokroku. Mít super hardware je fajn, ale hlavní je spoléhat se na přízpůsobivý, invenční lidský mozek. Izraelci nepřemýšlejí v zavedených vzorcích, hledají, jak si pro sebe věci co nejvíc zjednodušit, možná i z jakési lenosti. Věřte nebo ne, ale funguje to, často to vede k dobrému výsledku. Že se něco dělalo mnoho a mnoho let stejným způsobem, neznamená, že se jedná o ten nejspříhodnější, nejrychlejší a nejefektivnější způsob.

Izraelci si taky hodně brzy uvědomili, že války se dneska nevedou na poli, ale v kyberprostoru.

Však taky mladí lidé, kteří jdou do speciálních jednotek, kde těmto kyberhrozbám čelí, z nich odejdou jako součást hotového týmu. Musí reagovat na reálné hrozby v reálném čase a musí je vyřešit, není

LUKÁŠ PŘIBYL (44) je autorem čtyřdílné dokumentární série *Zapomenuté transporty* (2010). Narodil se v Ostravě. Střední školu dokončil v USA na Phillips Academy Andover, poté studoval politologii a blízkovýchodní studia na Brandeis University v Bostonu, absolvoval dlouhodobou stáž na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě, na Columbia University v New Yorku studoval mezinárodní vztahy a lidská práva, historii na Central European University v Budapešti a židovskou filozofii ve Stockholmu. Publikoval studie o holocaustu, podílel se na výstavách v pražském Židovském muzeu. Během let 2013 až 2017, která strávil jako šéf Českého centra, se mu podařilo ještě prohloubit tradiční česko-izraelské kulturní vztahy. K nezapomenutelným událostem patřil například návštěva kapely The Tap Tap nebo slavného českého souboru nového cirkusu Cirk La Putyka v Izraeli. Česko-izraelský projekt architekta Martina Rajniše v Jeruzalémě, rozkvetlá věž *Ester*, je nejen symbolickým vyjádřením tradičně dobrých vztahů obou zemí, ale i největší kulturní akcí od znovuoobnovení diplomatických vztahů v roce 1990.

to jen hra, skutečně jde i o životy. Stres je určitě obrovský, když pak ale vyjdou zpět do civilního života, nemusejí hledat partáky, s nimiž by si založili firmu, protože oni už fungujícími, perfektně sehraným týmem z armády jsou.

Co plánujete, až se vrátíte z Tel Avivu?
Chtěl bych si vyzkoušet celovečerník, mám nabídku na různé nezávislé projekty. Jak stárnu, připadám si zoufale nedovzdělaný. Už ale nemůžu studovat ve škole všechno, co mě zajímá, musím se

smířit s tím, že všechno nestihnou. Tak musím dělat to, co mi možná vlastně jde nejlíp...

A to je?

Co nejoborněji improvizovat v co nejvíce oborech. Mně hrozně baví zkoušet nové věci, nerad se opakuju. Zkušenosti v jedné věci vám ale vždy pomůžou v další, i když zdánlivě úplně odlišné. Přiznávám, že nevím, jaké mám povolání, ale „vším, čím jsem byl, byl jsem rád“. I když jsem do toho třeba spadl náhodou. A hodlám v tom tak pokračovat.

INZERCE

Televize se vám přizpůsobí

Neměňte svůj denní program kvůli oblíbenému pořadu

Sedíte ve svém pohodlném křesle, držíte ovladač a už jen z nudy zkoušíte, zda přeci jen nenajdete program, který by se vám líbil. Všude jsou jen pořady, které jste už buď viděli stokrát, nebo vás nebaví. Se satelitem od Skylinku ale na podobné situace můžete lehce zapomenout. Satelit nabízí až sto čtyřicet programů opravdu různých žánrů. Kdo má Skylink, má k dispozici službu Skylink Live TV. S ní se na vybraný film podíváte kdykoli během následujících sedmi dnů. Nejpoblábnější stanice si prostě užijete kdykoli.